

IGRA
V
KOTU

Stanka Devjak

salve
2022

VEČGLASNO PETJE O SVETU IN DUŠI

Stanko Devjak v novi zbirki še vedno srečujemo na poti, kakor je zastavila svojo prvo zbirko *Visoke vode*. Krajine, kjer se zdaj mudi, so naslikane z nekaj impresionistične manire, migotave so in razpršene, da bi potem splaval iz globine escherjanski skelet, stopnišča, arkade, priprta in odprta vrata, razgledni stolpi kot neka vesoljna katedrala. Že od prve zbirke jo spremlja občutje svetosti te zgradbe – kar najde v provansalski krajini. To ni svet, ki živi zase in smo v njem mi, uokvirjeni v njegovo stalnost in neogibnost. Bolj se zdi, da bo izginil, ko zapremo oči, da bo gozd nekdo posekal, ker ga več ne gleda »bela spletična«, ki ve, da se v njenem pogledu razkriva prava narava sveta, ki zre Onkraj. Vse to spremlja rahla patina vzvišenejšega jezika z arhaičnimi besedami kot »ravan« ali »opoldanska vročica«. Del tega svečanega, notranjega pogleda je tudi subtilno dojetanje narave, ko vidi, kako se čez travnik in vroča zrcala, ki nastanejo s segretim zrakom, razlije belina konj v ravnici. Slavec še poje v obokih gozda. Kakor da je v njeno poezijo vdrla arabska in ji podarila nežnost doživljanja.

Mediteran. V izboru dreves »njenege vrta« so – morda z izjemo lipe in jablane – mediteranska drevesa. Gozd iz oljk, ceder, borovcev, cipres ... je zatočišče. Osnovo za ta krog pesmi jemlje med drugim tudi iz prvega dela zbirke, ki sloni na subtilnem zaznavanju predmetov, simbolov, zgradb, prostorov v povezavi s krščanstvom. To ni vera, je prej dotikanje s prsti duše, globoka prežetost s samim duhom Mediterana, s katerim je krščanstvo usodno povezano.

V »Cedri« zbuja pogled na njeno krošnjo potovanje »daleč, daleč«, skoraj v onstran. Borov češarek brani, da je »bodice besed« ne ranijo. Motiv daritve lovorjeve vejice. Piniija, ki »pone-se visoko, / med / zvezde/ ... kjer / vsi / tvoji / čakajo / nate.« Poslušajmo ton teh pesmi – kot najtišja molitev so, kot šepet, ki je namenjen pogovoru s stvarstvom in ne z nekom drugim.

S *Quis scribit* se ta šepet ne izgubi, nagovarja usode izgubljenih otrok, bitja s širjav oceana s podobo drevesa, ki pluje v čolnu »po brezda-njih vodah«. So-čutenje z naravnim bivanjem, naj gre za ptice, drevje ali ljudi. Okvir tega je vzvišena arhitektura sveta (»grajsko dvorišče«), kjer je še mogoče slišati slavčevo pesem. Ali odhod nekoga, ki je zapisan v zgodbi, po-zabljen. Šepet o nekom, »ki pestuje / prazno naročje«. Za zbirko je morda ena od ključnih pesmi »Ti«, ki govori o samotnih potnikih po svetu ali v času za nečim, za kar je metafora svetloba ali sonce ali tudi »nevidni plesalec«. Tudi klezmerju najde pesnica globoko hrepenenje po doživetju sveta v razkritju. Morda je odgovor na to vprašanje pesem »Okno«, ki to rahlo bivanje, ta svet, narejen iz utrinkov, sledi podob, prepušča odprtosti.

Fani in Franc je zgodba, sestavljena iz prizorov iz različnih časov in z osebami, ki so zdaj samo opazovalci tega, kar se dogaja. Pesmi zrastejo iz svojevrstne »montaže«, iz zornega kota. In če je hiša simbol duše in je pot skozi njene prostore pot skozi univerzum duše, potem pripoveduje ta skupina pesmi znova o nekem krhkem, razpršenem bivanju, sestavljenem iz prihodov, odhodov, podarjenih predmetov, drobnih do-živetij. Posebej je zanimiv motiv odsotnosti v pesmi »Kabinet«. Vpleten je tudi univerzalni

simbol sedmice kot zaokrožitve, dojetja celote (pesem »Sedmina«).

Tudi skupina pesmi o kavi so poetizirane zgodbe. Ali bolje rečeno – motivi za zgodbo. Kratkost, zgoščenost daje pesmim baladno naravo. Izstopa tista o očetovi sestri, ki je sicer svojemu ločenemu možu z leseno nogo prinesla vsako nedeljo kavo. V prejšnji in tej skupini je nekaj elementov socialnega pesnjenja, v pripoved vdira vojna, pomanjkanje, novi časi in običaji, svečanosti in samota in brezposelnost. Tudi to celoto sklepa z namigom na transcendenco, z »vrtnicami iz oddaljenih davnin«. Tako skozi vso zbirko najdemo emotivne poudarke prav pri doživljanju nečesa, kar je daleč, onstran, v zvezdah, v stvareh in stanjih, ki niso del neposrednega bivanja.

Izzvenevanje poletja je štiripesemska celota, ki tematizira slovo od zrelih let. Spet se vrača motiv naravnega cikla. Škržati so glasovi transcendence, ki prihaja nekje od neba. Liričnost teh pesmi prihaja prav iz naravnih ciklov, ki se znova in znova vračajo s spomini na travnike, v katerih valovanju kdaj uzre neko prepoznavno podobo. Ne smemo prezreti poante »Svežega osata« (ki je vreden pesničinega pogleda), da je v jutru vselej več luči kakor v večeru. To ta cikel/celoto pesmi vrača k začetni temi zbirke, s katero tudi končuje.

Korali: Doživljanje svetosti kraja in povratek k izhodišču iz prvega cikla v zbirki, a zdaj k Žičkemu samostanu. K pesmi in transcendenci, krajini in njenemu skritemu escherjanskemu skeletu. Sprehodi se skozi samostan kot drugo dušo. Tokrat gre za duhovne razsežnosti, na omejenem prostoru se doživlja brezkončnost. V samotarstvu. A v ospredju je petje. Večglasno,

kajti svet, o katerem govori petje, je stoglasen, tisočglasen in mu mora Samotar prisluhniti, da bi v njem našel Eno.

Zbirka *Igra v kotu* je večglasna, kot korali iz sklepnega cikla. Nastajala je bržkone skozi daljše obdobje. V njej je v vsaki pesmi prisoten visoki glas brezkončnosti, a tudi glas tukajšnjosti, glas končnosti, več glasov končnosti. Kot mavrični lok med Provanso in Žičkim samostanom.

Marjan Pungartnik

PROVANSA

ZAVETRJA PRED MAESTRALI

Pridi,
stopi mednje,
ki jih ne moreš
prešteti.

Slišiš,
davnine šelestijo
v njihovih
krošnjah,
ki se
med skovikanjem
sove
dotikajo
pravljicnih zvezd.

Samo slutiš
lahko,
kaj vse
so videle
v teku nešteti
minulih jeseni.

Ko bi mogle
spregovoriti,
bi čuječi
pod njimi
okameneli
ob poslušanju
njihovih zgodb:
nekateri objokani,
drugi z nasmeškom.

In ko bi se
na koncu
iztekla
zadnja
pripoved,
jim ne bi nihče
verjel.

Zato bodo platane
znova slekle olesenelo
skorjo
z gladkih debel,
ko bo privršal
maestral,
in z odvrženim
lubjem
zagnile
tvoje in moje
sanje,

da za hip
zažarijo oglja
na ognjišču
starega kovača
z meseca.

Potem
bo ponovno
vse tiho,
otožno
in osamelo
tam,
kjer se vrsté
provansalski
drevoredi.

Torej pridi,
pridi sedaj
in stopi
v drevorede,
še preden
se prično
v vetru razodevati
njihova
debla,

kajti platane
ne bodo nikomur
povedale,
kar sva sanjala
tam,
pod njihovimi
mogočnimi krošnjami.

VSEBINA

Večglasno petje o svetu in duši	3
PROVANSA	7
Zavetrja pred maestrali	9
Slutnje	12
Mimohod v Fontvieillu	15
Ónkraj	17
Poldánja pripeka	19
Drevo in ptica	21
Opatija naše gospe Senanške	23
DREVESA Z NJENEGA VRTA	25
Oljka	27
Cedra	28
Borovec	30
Cipresa	32
Lagerstremija	34
Jablana	35
Lovor	37
Lipa	38
Pinija	39
QUIS SCRIBIT	41
Hanin kovček	43
Drevo v čolnu	45
Moje vranje ptice	46
Ogleni očesci	48
Zgodba s pahljače	50
IGRA V KOTU	53
Igra v kotu	55
Tango pred zrcalom	56
Ti	58
Moja mila	59
Klezmer	61
Bela plesalca	62
Okno	63

FANI IN FRANČI	65
Vlak	67
Hiša	68
Kuhinja	69
Spalnica	70
Hindenburgov srebrnik	71
Kabinet	72
Podstrešje	73
Klet	74
Sedmina	75
Semmering	76
KOFETARICA	77
Kava očetovega očeta	79
Kava mamine mame	80
Kava očetove sestre	81
Kava iz otroštva	83
Kava pri sosedih	84
Mamine skodelice	85
Klobučevinasti papir	86
Kavica po koncertu	88
Kava v službi	90
Skodelica kave	92
IZZVENEVANJE POLETJA	93
Poletni godci	95
Njene senožeti	96
Sienkiewiczzeve pajčevine	98
Sveži osat	99
KORALI	101
Žička kartuzija	103
Korne klopi	105
Ko teče ura	106
Tihota tlakov	107
Refektorij	108